

го забезпечення цієї акції. Йдеться, насамперед, про підготовку кадрів, які спроможні зрозуміти нову ідеологію оцінки діяльності ОВС України і зміст реформ. Працівники ОВС України усіх рівнів повинні бути спроможні до розвитку, засвоєння нових знань та навичок.

Мають утвердитися нова культура і досконаліші процедури оперативно-службової діяльності, нові схеми та регламенти прийняття управлінських рішень. На всіх рівнях в ОВС України має проявлятися чітке усвідомлення того, що необхідними сьогодні є правова, професійна обізнаність, бажання та уміння працювати на випередження. Саме це, на нашу думку, повинно стати запорукою успіху у вирішенні проблеми, що розглядається.

Список літератури: 1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // ВВР України. 1996. №30. Ст.141. 2. Указ Президента України від 11 червня 1998 р. №615 «Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу»// Офіційний вісник України. 2000. №39. Ст.1648. 3. Кравченко Ю.Ф. Забезпечення прав та свобод людини – головний напрям правоохоронної діяльності в Україні // Вісник Університету внутрішніх справ. 1999. Вип. 9. 4. Банлурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. Х., 1998. 5. Закон України «Про міліцію»// ВВР України. 1991. № 4. Ст.20; 1992. №36. Ст.526; 1993. №11. Ст.83; 1993. №2. Ст.234. 6. Скакун О.Ф. Теорія державства и права: Учебник. Х., 2000. 7. Програма діяльності органів внутрішніх справ щодо поліпшення правопорядку в Україні на початку III тисячоліття: Рішення колегії МВС України від 28 грудня 1999 р. №8км/1. 8. Послання Президента України до Верховної Ради України (2000р.) Україна: поступ у ХХІ століття: Стратегія економічної та соціальної політики на 2000–2004 рр. // Голос України. 2000. 2 лютого.

Надійшло до редколегії 08.01.02

О.Г. Фролова

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ОВС

Сучасні інформаційні технології в управлінні в органах внутрішніх справ (ОВС) – це технологічні процеси обробки інформації вручну або засобами електронно-обчислювальної і комп'ютерної техніки, що являють собою сукупність певних операцій, які виконуються з моменту надходження первісних документів, інформації або статистичних даних до моменту отримання результатів їх обробки і аналізу та прийняття певних управлінських рішень. Основні характеристики і особливості інформаційних технологій в управлінні в ОВС визначаються поставленими управлінськими цілями та конкретними управлінськими завданнями і в значній мірі залежать від змісту інформації, що надходить, форми і часу її отримання та багатьох інших характеристик інформаційного потоку, а також складу, характеристик і параметрів технічних та програмних засобів, які при цьому використовуються, та їх практичних можливостей [1, с.48-55].

Таким чином, у кінцевому розрахунку ефективність функціонування систем обробки інформації та використання інформаційних технологій в управлінні в органах внутрішніх справ виявляється залежною безпосередньо від рівня матеріально-технічного та програмного методичного за-

безпечення управління в органах внутрішніх справ, а також від наявності необхідних професійних знань і практичних навичок у персоналі органів внутрішніх справ, який виступає їх користувачем, та правового регулювання відповідних службових відносин і процесів, у яких все це реалізується на практиці. Звідси і виникають певні організаційно-правові та інші проблеми як інформаційних технологій, так і їх методичного забезпечення в управлінні в органах внутрішніх справ [2, с.54-61].

Основи існуючого інформаційно-методичного, а також і спеціального інформаційно-технологічного забезпечення управління в органах внутрішніх справ України були закладені ще у 70-х роках минулого століття, і на сьогоднішній день програмно-методична й технічна база багатьох загальновідомчих інформаційних підсистем органів внутрішніх справ вже застаріла та перестала відповідати вимогам сучасності. Відповідні банки даних (БД) оперативно-розшукового та оперативно-довідкового призначення, які були розроблені і впроваджені наприкінці 80-х – початку 90-х років, не тільки застаріли, але й теж вже не можуть виконувати у повному обсязі покладені на них функції.

Багаторічний досвід практичної експлуатації існуючих на сьогодні баз даних дозволив виявити і визначити низку їхніх недоліків, а саме: неузгодженість при створенні та впровадженні інформаційних банків даних: дублювання збору та переробки даних різними галузевими службами і на різних рівнях; численність і недосконалість первинних облікових документів; слабкий інформаційний зв'язок між обліково-реєстраційними, оперативно-розшуковими та довідковими фондами різних служб; недостатню повноту і вірогідність даних; несвочасне надходження до споживачів оперативно-службової інформації через недосконалість технології подання відомостей до банків даних і неналежного використання сучасних засобів комп'ютерної техніки та зв'язку; недосконалість та нерегульованість нормативно-правової бази інформаційних БД тощо.

Вдосконалення методичного забезпечення існуючих в управлінні в ОВС інформаційних технологій та подальше зростання ефективності їх використання в управлінні в органах внутрішніх справ сьогодні вже неможливі без створення єдиного автоматизованого банку даних облікової оперативно-розшукової, криміналістичної та різноманітної довідкової й іншої інформації із нормативно-правовим визначенням користувачів і забезпеченням їхнього доступу до цієї інформації. Такий єдиний автоматизований банк усунув би існуюче на сьогодні дублювання даних в межах загальновідомчих інформаційних підсистем галузевими службами міськрайінформанів.

Підвищення вимог щодо практичних результатів діяльності ОВС і збільшення обсягів інформації, що надходить в ОВС і переробляється, поставили на передній план питання підвищення ефективності роботи всіх служб МВС та підвищення практичної результативності управління в них за рахунок реорганізації та вдосконалення матеріально-технічного, нормативно-правового та кадрового забезпечення інформаційних підрозділів усіх рівнів структури органів МВС, використання сучасних засобів комп'ютерної техніки, новітніх інформаційних технологій в управлінні в

органах внутрішніх справ і на цих засадах створення якісно нової системи інформаційно-методичного забезпечення управління в органах внутрішніх справ та їх оперативно-службової діяльності.

Основним завданням нової системи вочевидь повинна стати всебічна, системна і комплексна інформаційно-методична підтримка управління в органах внутрішніх справ та їх боротьби зі злочинністю з допомогою комплексу нових нормативно-правових, організаційних, технічних, програмних, кадрових та інших заходів. Нове інформаційно-методичне забезпечення повинно передбачати забезпечення не тільки, *по-перше*, необхідною і достатньою інформацією, яка б відповідала встановленим нормативно-правовим та іншим вимогам, але й, *по-друге*, науково-обґрунтованими методами її збору, оброблення, зберігання, видачі, передачі і транспортування, багаторівневого аналізу та багатоцільового використання (як на рівні всієї системи органів внутрішніх справ МВС України, так і на всіх інших рівнях, зокрема, на рівнях окремих видів ОВС та їх структурних елементів і підрозділів) [3].

Нове інформаційно-методичне забезпечення управління в органах внутрішніх справ (ОВС) повинно *базуватися* на його головній меті, сутності, організаційно-правових засадах та особливостях оброблюваної інформації та *всього* інформаційного забезпечення управління в ОВС і *виявлятися на практиці* у комплексному і системному застосуванні в управлінні в ОВС різних класів методів, які б взаємодоповнювали один одного, посилювали переваги та компенсували недоліки кожного з цих класів методів окремо з обов'язковим забезпеченням провідної ролі і значення серед них математичних методів (які б при цьому застосовувалися і як основні, і як допоміжні при застосуванні усіх інших методів на базі сучасної електронно-обчислювальної і комп'ютерної техніки, спеціальних програм і технологій).

Проаналізувавши зміст нормативно-правових актів, що здійснюють правове регулювання застосування різних методів в інформаційно-методичному забезпеченні управління в органах внутрішніх справ та їхньої діяльності [4-6 тощо], можна констатувати, що в системі МВС України:

1) організаційно-правові основи застосування різних методів в інформаційно-методичному забезпеченні управління в органах внутрішніх справ (ІМЗУ в ОВС) передбачені у наступних видах нормативно-правових документів: законах України, указах Президента України, постановках Кабінету Міністрів України, наказах та розпорядженнях Міністра внутрішніх справ України, рішеннях Колегії міністерства внутрішніх справ України, наказах керівництва ГУМВС, УМВС, УМВСТ і таке інше, які за своєю суттю, як правило, передбачають також і організаційно-правові основи інформаційно-методичного забезпечення управління в органах внутрішніх справ (ІМЗУ в ОВС) в цілому, тобто будь-які вузько спеціалізовані нормативно-правові документи, які б передбачали організаційно-правові основи застосування тільки будь-яких конкретних методів або їх видів в ІМЗУ в ОВС, відсутні;

2) нормативно-правова база, що здійснює правове регулювання застосування різних методів в інформаційно-методичному забезпеченні управління в органах внутрішніх справ, як правило, забезпечує також і

інтеграцію та сумісність баз даних, регулює процеси збору, накопичення, переробки та передачі інформації в системі органів внутрішніх справ, затверджує правила щодо виконання технологічних процесів роботи з інформаційними банками даних, визначає відповідні терміни проходження інформації, вимоги до оформлення даних (наприклад, повнота, вірогідність, актуальність, тощо), правила використання інформації в управлінні в органах внутрішніх справ та в їхній службовій діяльності і таке інше й вказує і персоналізує відповідальність за порушення цих правил: щодо так званої суто «предметної» організаційно-правової регламентації застосування будь-якого конкретного методу чи їх певної групи або більшості в ІМЗУ в ОВС, то вона, якщо і є, то подається, як правило, або надмірно стисло, або заплутано чи завуальовано (наприклад, шляхом організаційно-правової регламентації застосування певних комп'ютерних програмних продуктів, систем чи технологій);

3) повне і достатньо науково обґрунтоване системне та комплексне застосування різних методів у сучасному інформаційно-методичному забезпеченні управління в органах внутрішніх справ (ІМЗУ в ОВС) з провідним значенням серед них математичних методів (які б застосовувалися і як основні, і як допоміжні для підвищення точності, вірогідності та оперативності роботи усіх інших методів), на сьогоднішній день ще не передбачено й тільки схематично позначено в загальних організаційно-правових основах інформаційно-методичного забезпечення управління в органах внутрішніх справ (ІМЗУ в ОВС) і визначається у відповідних нормативно-правових документах дуже слабо, що не може у кінцевому розрахунку не позначуватися негативно на організації управлінської праці в ОВС, її результативності та ефективності й показниках усієї оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ;

4) розробка нормативно-правової бази проводиться інформаційною службою разом із Головним штабом МВС України із залученням фахівців галузевих служб, а накази щодо розробки і впровадження інформаційних підсистем і технологій розробляються безпосередньо тільки інформаційною службою МВС України. Накази щодо відповідної організаційної, кадрової, матеріально-технічної підтримки цієї діяльності можуть розроблятися також інформаційними підрозділами та галузевими службами ГУМВС, УМВС, УМВСТ за погодженням з Управлінням оперативної інформації (УОІ) МВС України;

У плані подальшого розвитку організаційно-правових основ застосування різноманітних методів у сучасному (сьогоднішньому, тим паче завтрашньому) ІМЗУ в ОВС вважаємо за необхідне здійснити перегляд усіх наведених вище та інших відомих нормативно-правових актів та їх оновлення, доробку і доповнення:

– з усуненням виявлених нами та іншими авторами недоліків та врахуванням зроблених вище та інших рекомендацій і зауважень;

– у відповідності до змісту нових завдань, що ставляться вже сьогодні і будуть ставитися завтра перед реформованими органами внутрішніх справ МВС України, їх багаточисельними підрозділами і галузевими службами.

– з урахуванням вимог часу щодо стану та ефективності інформаційно-методичного забезпечення управління в ОВС, його рівня і результативності.

– з обов'язковим урахуванням постійно зростаючого рівня сучасної загальноосвітньої та професійної підготовки, а також спеціальної комп'ютерної та математичної підготовки населення, у тому числі і працівників органів внутрішніх справ;

– з необхідністю забезпечення системного, комплексного і достатньо науково обґрунтованого застосування різних методів у сучасному інформаційно-методичному забезпеченні управління в органах внутрішніх справ (ІМЗУ в ОВС) на різних його рівнях із провідним значенням математичних методів, які б застосовувалися і як основні, і як допоміжні для підвищення точності, вірогідності та оперативності практичного застосування в управлінні в ОВС усіх інших методів.

Справа в тому, що поглиблений аналіз існуючої (діючої) нормативно-правової бази щодо застосування різних методів в ІМЗУ в ОВС створює враження, що вона розрахована переважно на пасивного користувача, що є або не дуже досвідченим і обізнаним у галузі точних наук і комп'ютерної техніки навіть у межах шкільної навчальної програми, або взагалі не має будь-яких спеціальних знань і практичних навичок. Звідси з урахуванням відсутності необхідного і достатнього програмного та технологічного забезпечення стає зрозумілим і позиція законодавця, і відомчих нормотворців щодо існуючих (явно недостатніх) організаційно-правових основ застосування різноманітних методів в інформаційно-методичному забезпеченні управління в органах внутрішніх справ (ІМЗУ в ОВС), що відбиваються у відповідних нормативно-правових актах.

Більшість указаних вище нормативно-правових актів, у тому числі і відомчих, були розроблені і затверджені ще на початку створення нормативно-правової бази України як суверенної держави. З цього часу відбулися значні зміни в правовій, економічній, політичній, науково-технічній, господарській, морально-етичній, культурній, освітницькій та інших сферах життя суспільства. Наприклад, сьогодні рядовий учень школи у старших класах вже не тільки знайомиться з основами права, комп'ютерної техніки, вищої математики і таке інше, але й отримує відповідні практичні навички в їх застосуванні, не кажучи вже про значне зростання рівня спеціальної середньої і вищої освіти в нашій країні тощо.

Практика переконливо свідчить, що вже сьогодні настає час для активного управління, активного штабного працівника, активного керівника чи рядового працівника ОВС, але поки що здебільшого тільки активного користувача (а не розробника) необхідних комп'ютерних програм, систем, технологій і таке інше [7-14] (далі ми будемо для економії обсягів цієї статті управління, що є водночас і користувачем певних засобів інформаційно-методичного та технічного забезпечення називати просто управлінцем-користувачем).

Активному управлінцю на рівні користувача (а не розроблювача чи програміста або математика) сьогодні, на нашу думку, поки що й не потрібно знати (чи досконало знати) усі тонкощі механізму дії тих чи інших методів управління, і механізми функціонування тих чи інших комп'ютерних програм або інформаційних технологій та всього інформаційно-методичного забез-

печення управління в органах внутрішніх справ, але йому вже і сьогодні для ефективної роботи обов'язково необхідно знати реальні можливості, сферу застосування, існуючі обмеження в застосуванні, переваги та недоліки тощо цих методів, технічних або інформаційно-методичних засобів і такє інше.

Більш того, активному користувачу-управлінцю треба вже сьогодні вміти *самому професійно грамотно* поставити та сформулювати перед іншим фахівцем, наприклад, перед фахівцями математиками, програмістами чи іншими спеціалістами необхідні управлінські задачі та вміти потім розібратися в рішеннях цих задач чи проконтролювати і оцінити виконання завдань. А для цього необхідні не тільки відповідні знання і практичні навички, але й насамперед відповідні нормативно-правові акти, які б урегулювали належним чином і правовими засобами суцільні відносини і процеси в органах внутрішніх справ, які при цьому виникають, та надали б певним особам відповідні права і передбачили відповідні обов'язки та правові наслідки їх порушення або недотримання чи неякісного виконання й забезпечили б у кінцевому розрахунку необхідний порядок у цій сфері.

Одними з вузлових моментів, які потрібно буде обов'язково відбити в вищезгаданих оновлених або нових нормативно-правових документах, є реальні можливості тих чи інших методів в управлінні в органах внутрішніх справ та його інформаційно-методичному забезпеченні (наприклад, математичних методів), а також сфери їх можливого і рекомендованого застосування в інформаційно-методичному забезпеченні управління в ОВС та практичній управлінській діяльності, існуючі обмеження в застосуванні, переваги і недоліки цих методів порівняно з іншими тощо.

Успішне розв'язання цих та інших проблем у сфері інформаційних технологій та їх методичного забезпечення в управлінні в ОВС дозволить, на наш погляд, значно підвищити ефективність практичного використання інформаційних технологій і конкретних методів у інформаційно-методичному забезпеченні управління в органах внутрішніх справ та його практичну результативність.

Список літератури: 1. Швец Н.Я., Вергузаев М.С. Новые информационные технологии и основы компьютеризации процесса подготовки специалистов в учебных заведениях МВД СССР // Информационный бюллетень, №14. М., 1991. 2. Каминский М.К., Лавров В.П. Информационное и оперативно-техническое обеспечение: проблемы теории и практики // Информационный бюллетень, №18. М., 1992. 3. Санишкий В.А., Карашуба А.М., Святобог В.В. Система інформаційного забезпечення ОВС України. К., 2000. 4. Нормативні акти України щодо охорони правопорядку / Укл.: В.А.Зубчук, О.І.Нікітенко, В.Г.Слободянок. Луганськ, 2000. 5. Збірник нормативних актів України з питань правопорядку. К., 1996. 6. Законодавельство України о борьбе с преступностью: Сб. нормативных актов. Х., 1999. 7. Вергузаев М.С. Аппаратные средства и архитектура ЭВМ, используемых в органах внутренних дел // Под ред. проф. Н.Я.Швец. К., 1990. 8. Попов Ю.В. Совершенствование информационного обеспечения следственной деятельности органов внутренних дел на основе использования методов информатики. Автореф. дис. канд. юрид. наук. 12.00.07 / Киев. К., 1989. 9. Глушков В.М. Основы безбумажной информатики. М., 1987. 10. Программное обеспечение решения информационных задач на компьютеризированном рабочем месте: Метод. рекомендации / Сост. Ю.В.Попов. К., 1989. 11. Бизруков Н.Н. Компьютерная вирусология:

Справ.руководство. К., 1991. 12. Вертушев М.С. Основы постановки и решения оперативно-служебных задач на ЭВМ / Под ред. проф. Н.Я. Швец. К., 1990. 13. Вертушев М.С.Ю. Газышев В.А. Принципы построения многоуровневых интегрированных экспертных систем принятия управленческих решений // Информационный бюллетень. №13. М., 1991. 14. Вертушев М.С., Жариков Ю.Ф., Молдав С.П. Автоматизированное рабочее место эксперта для фоноскопического исследования речевых сигналов // Автоматическое распознавание звуковых образов (АРСО-15). Таллин, 1989.

Надійшло до редакції 20.11.01

О.К. Безмертний, М.М. Долгополова

ДЕРЖАВНА СИСТЕМА БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ

Багатофункційний та багаторівневий характер забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні завжди визначав необхідність і вагомість керуючого впливу з боку держави. Без нього неможливо досягти необхідної узгодженості у діях значної кількості суб'єктів, основна мета діяльності яких не завжди стосується безпеки дорожнього руху. Переважна більшість організацій не зв'язані матеріальною і юридичною відповідальністю зі станом дорожньо-транспортної аварійності, економічно не зацікавлені у вкладанні коштів в ті напрямки їх діяльності, які виступають як складові частини забезпечення безпеки дорожнього руху. Тому фактор наявності державного управління у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху завжди існував і повинен бути присутнім надалі.

Щодо вертикальної стратифікації управлінських відносин у цій сфері, то ст. 3 Закону України «Про дорожній рух» [1] зазначено, що державне управління у сфері дорожнього руху та його безпеки здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади Республіки Крим, місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та спеціально уповноваженими на це державними органами. Відповідною постановою Кабінету Міністрів України від 09.07.99 р. № 1214 «Про заходи щодо забезпечення безпечної експлуатації транспортних засобів» [2] центральні органи виконавчої влади та державні адміністрації було зобов'язано вживати конструктивні заходи до зміцнення транспортної дисципліни, тобто здійснювати процес управління забезпеченням безпеки дорожнього руху.

Згідно з існуючою національною нормативно-правовою базою, суб'єктами процесу забезпечення безпеки дорожнього руху є Кабінет Міністрів України, окремі міністерства та відомства, підприємства та їх об'єднання, установи і організації, діяльність яких регулюється Постановою КМ України від 5.04.94 року № 227 «Положення про службу безпеки дорожнього руху міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади, підприємств, їх об'єднань, установ і організацій» [3]. Даний нормативний акт регламентує процес управління на підомчих рівнях, створюючи багаторівневу ієрархічну систему.

При існуванні значної кількості різноманітних суб'єктів забезпечення безпеки дорожнього руху досягнення необхідного результату залежить,